

МЕТОДИЧНИЙ ІНСТРУМЕНТАРІЙ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ БЕЗПЕКОЮ СУБ'ЄКТІВ ПІДПРИЄМНИЦТВА

ОЛЬГА ОСТРОВСЬКА,

доцент, канд. екон. наук,
доцент кафедри
корпоративних фінансів і контролінгу,

ОЛЬГА СОКОЛОВА,

старший викладач кафедри
корпоративних фінансів і контролінгу
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»

У статті викладено авторське розуміння економічної та фінансової безпеки підприємства. Визначено передумови ефективного використання методичного інструментарію управління фінансовою безпекою суб'єктів підприємництва. Виявлено переваги та недоліки офіційних методик фінансової діагностики. Запропоновано використання моделей БДА для діагностики підприємств із державною часткою.

Ключові слова: економічна безпека підприємства, фінансова безпека суб'єктів підприємництва, превентивне управління фінансами, антикризове фінансове управління, фінансова діагностика, багатофакторний дискримінантний аналіз (БДА).

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Результати проведених авторами досліджень статистичних даних на макрорівні свідчать про брак ефективного антикризового управління національними корпоративними фінансами, а також несвочасне впровадження в діяльність вітчизняних суб'єктів підприємництва превентивних заходів, направлених на забезпечення достатнього рівня фінансової безпеки в

довгостроковій перспективі. Значними залишаються кількість порушених справ про банкрутство, а також частка збиткових підприємств у загальній їх кількості. Протягом останніх 5 років питома вага збиткових підприємств в Україні складала не менше третини (34,5%), в окремі роки – більше 40%, що є однозначно негативною характеристикою фінансового стану вітчизняних підприємств у цілому (Таблиця 1) [1].

Таблиця 1

ЧАСТКА ПРИБУТКОВИХ ТА ЗБИТКОВИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ У 2010–2015 Р.Р.

Роки	чистий фінансовий результат	Підприємства, які одержали прибуток		Підприємства, які одержали збиток	
		фінансовий результат	у %% до загальної кількості	фінансовий результат	у %% до загальної кількості
2010	46494,9	154841	57,3	108346	42,7
2011	112930,3	212278	63,5	99348	36,5
2012	35067,3	210608	63	175540	37
2013	-22839,7	179260	65	202099	35
2014	-590066,9	202705	65,5	792771	34,5
6 міс. 2015	-195456,2	112455	57,3	307911	42,7

Остаточні дані за 2015 кризовий рік на момент виконання дослідження поки що відсутні, проте, враховуючи негативну динаміку показників та зростання частки збиткових підприємств за 6 місяців 2015 року до майже 43%, маємо прогнозувати суттєве погіршення макроекономічних фінансових показників у підсумку за рік. І хоча збиткова діяльність не в усіх випадках має своїм наслідком банкрутство,

значна частина підприємств з від'ємним фінансовим результатом має проблеми зі своєчасним погашенням заборгованості, фінансуванням, і, тим більше, з розширенням своєї діяльності та утриманням позицій на ринку. Отже, такі підприємства функціонують в умовах фінансової кризи або дуже близьких до них.

Актуальність проблематики розробки та вдоско-

**АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ
ТА ПУБЛІКАЦІЙ. МЕТА СТАТТІ**

налення методичного інструментарію управління фінансовою безпекою суб'єктів підприємництва підсилюється зростанням збитковості підприємств як з причин розгортання макроекономічної кризи й політичної нестабільності, в наслідок чого відбувається руйнація окремих підприємств і господарських зв'язків із суб'єктами, що опинилися на тимчасово окупованих територіях (у східних регіонах, Автономній Республіці Крим, м. Севастополі), так і через несвоєчасне запровадження превентивних заходів із попередження й усунення проблем зниження ліквідності, неефективного використання фінансових ресурсів, дисбалансу грошових потоків, зменшення рентабельності використання активів тощо. Тенденція скорочення надалі частки прибуткових підприємств негативно впливає й на якісне виконання державою своїх функцій, адже перманентна збитковість вітчизняних підприємств є передумовою стійкого дефіциту Державного та місцевих бюджетів, зменшення рівня економічної безпеки держави. І якщо нівелювати вплив екзогенних чинників на господарську діяльність суб'єктів підприємництва майже неможливо, то ендегенними факторами можливо й необхідно керувати. Більш того, за якісного превентивного менеджменту з використанням інструментарію ефективних фінансової діагностики та контролінгу ризиків можна частково передбачити й попередити також зовнішні впливи та створити передумови для забезпечення стійкого функціонування підприємств, формування достатнього рівня їх економічної безпеки. Саме тому актуалізується дослідження методичного інструментарію превентивного менеджменту та управління фінансовою безпекою суб'єктів підприємства.

Вагому роль у розробці обґрунтованих управлінських рішень щодо попередження й нівелювання негативних впливів, виявлення резервів покращення фінансового стану, реорганізації або продажу частки державних корпоративних прав відіграє об'єктивна фінансово-економічна діагностика. Отже, своєчасним видається дослідження чинних офіційних та авторських вітчизняних методик фінансової діагностики з виявленням їх переваг та недоліків та уточненням механізму їх використання з метою підтримки прийняття ефективних управлінських рішень суб'єктами антикризового (превентивного) менеджменту.

Дослідженню теоретичних та практичних аспектів управління та забезпечення, а також методології оцінювання економічної й фінансової безпеки підприємств присвячені праці таких авторів, як: О. І. Барановський [2]; І. О. Бланк [3], Глушкова В. Є. та Редько Р. М. [4], В. В. Лук'янова, Ю. В. Шутяк [5], О. М. Тридід, О. О. Другов, І. І. Нескородева, К. В. Орехова, В. Т. Другова [6], ін.

Вивченням проблем та перспектив фінансової діагностики, а також її місця в антикризовому управлінні суб'єктами підприємництва, в різні часи займалися вчені: М. Д. Білик О. В. Павловська, Н. М. Питуляк [7], Л. О. Лігоненко [8], О. В. Мороз, О. А. Сметанюк [9], та багато інших. Вагомий внесок у справу впровадження контролінгу ризиків, систем раннього попередження та реагування, застосування моделей MDA (Multivariate Discriminant Analysis) в антикризовому фінансовому управлінні зробив О. О. Терещенко [10]. На офіційному рівні рекомендованими до використання стали Методики Фонду Державного Майна України, Міністерства Фінансів України, Міністерства економіки України, Національного Банку України [11 - 15].

Разом із тим, механізм імплементації результатів застосування методик фінансової діагностики в розробку суб'єктами антикризового (превентивного) менеджменту на мікро- й на макрорівні ефективних управлінських рішень щодо попередження й нівелювання впливу негативних чинників, виявлення резервів зміцнення економічної безпеки, фінансової стійкості, а також реструктуризації або реорганізації (приватизації) суб'єктів підприємництва (також із державною часткою в статутному капіталі) є на разі не вирішеними в повній мірі.

Тому **метою дослідження** визначено уточнення механізму використання чинних вітчизняних методик фінансової діагностики як основи методичного інструментарію управління фінансовою безпекою, а також превентивного управління фінансами з метою підтримки прийняття ефективних управлінських рішень суб'єктами антикризового (превентивного) менеджменту підприємств, з розробкою пропозицій щодо їх удосконалення за результатами виявлених переваг та недоліків.

**ВИКЛАД ОСНОВНОГО
МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ****ФІНАНСОВА ДІАГНОСТИКА В УПРАВЛІННІ
ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВА**

Економічною безпекою підприємства (ЕБП) доцільно вважати комплексну характеристику спроможності суб'єкта підприємництва протистояти зовнішнім та внутрішнім загрозам, що визначається комплексом аспектів економічного розвитку, серед яких визначальне місце займають: фінансовий, інноваційний, організаційно-правовий, виробничо-технічний, соціальний, інтелектуальний, інформаційний [16, с. 114]. Забезпечення економічної безпеки підприємства повинно передбачати не тільки формування достатнього рівня фінансової стійкості суб'єкта господарювання, але і його прибуткову діяльність, мінімізацію ризиків, зростання ефективності використання ресурсів та підвищення конкурентоспроможності.

Ми поділяємо визначення О. І. Барановським [2] фінансової безпеки як однієї з найважливіших складових економічної безпеки, а також думку В. Є. Глушкова, Р. М. Редько [4] щодо превалювання значення фінансової підсистеми в системі економічної безпеки вітчизняних підприємств. Науковці [4] наголошують, що в процесі функціонування підприємства «...найважливішою являється фінансова підсистема економічної безпеки підприємства, оскільки за ринкових умов господарювання фінанси являються основою функціонування будь-якої економічної системи [4, с. 51]. Для встановлення рівня фінансової безпеки доцільним є використання методик фінансової діагностики, котрі дають можливість оцінити всі аспекти діяльності суб'єкта господарювання. Застосування таких діагностичних продуктів сприяє своєчасному виявленню факторів кризи. Рання діагностика кризи дає змогу менеджменту підприємства оперативно реагувати на виявленні негативні фактори в діяльності суб'єкта підприємництва й використовувати весь спектр заходів для відновлення його фінансової безпеки.

Серед чинних в Україні офіційних методик діагностики фінансового стану підприємства слід відокремити такі:

- Методика аналізу фінансово-господарської діяльності підприємств державного сектору економіки, затверджена Міністерством фінансів України у 2006 році за №170 (далі - Методика № 170) [11];

- Положення про порядок здійснення аналізу фінансового стану підприємств, що підлягають приватизації, затверджене Міністерством фінансів України та Фондом державного майна України у 2001 році за № 49 /121 (далі - Положення № 49 /121) [12];

- Методичні рекомендації щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства, затверджені Міністерством економіки України у 2006 році за №14 (далі - Методичні рекомендації № 14) [13];

- Порядок проведення оцінки фінансового стану бенефіціара та визначення виду забезпечення для обслуговування і погашення позики, наданої за рахунок коштів міжнародних фінансових організацій, затверджений Міністерством фінансів України у 2003 році за № 247 у редакції 2012 року за № 859 (далі - Порядок № 247) [14];

- Положення про порядок формування та використання банками України резервів для відшкодування можливих втрат за активними банківськими операціями, затверджене НБУ у 2012 році за № 23 (далі - Положення № 23) [15].

Передумовами ефективного використання офіційних моделей фінансової діагностики нами визначено: їх універсальність, що передбачає можливість застосування методик підприємствами різних видів діяльності і форм власності; достатність переліку показників для висвітлення всіх аспектів діяльності підприємства; доступність методики широкому колу користувачів, що забезпечується шляхом включення в алгоритм розрахунку показників виключно даних публічної звітності підприємств. При виборі моделі фінансової діагностики для конкретного підприємства слід також враховувати: вид економічної діяльності; наявність та рівень впливу факторів кризи; стратегію розвитку підприємства; рекомендації державних органів тощо.

Методики [11-13] базуються на використанні однофакторного дискримінантного аналізу, що передбачає порівняння сукупності отриманих значень показників із нормативними. Спільним для вказаних методик недоліком є неможливість формування однозначного висновку про рівень кризового стану на підприємстві й можливість настання банкрутства у разі, якщо значення ряду показників свідчать про задовільний фінансовий стан, а інших – про кризовий.

Для вітчизняних методик однофакторного аналізу характерною є також відсутність чи недостатнє використання показників грошового потоку, що дають можливість оцінити ефективність операційної діяльності суб'єкта підприємництва з точки зору здатності генерувати грошові потоки.

Методикою №170 [11] передбачено проведення горизонтального, вертикального, порівняльного, факторного та коефіцієнтного аналізу з метою визначення об'єктивних і суб'єктивних причин збитковості, забезпечення єдності підходів при оцінці фінансово-господарського стану та ефективності управління суб'єктами державного сектору. Серед позитивних сторін нормативного акту [11] необхідно відзначити: здійснення всіх розрахунків в динаміці за рік; введення галузевого ранжування нормативних значень коефіцієнтів; здійснення комплексної оцінки ефективності управління на основі фінансових показників і ступеня виконання фінансового плану. Однак документом передбачено вивчення низки показників, що характеризують діяльність виключно підприємств державного сектора, що унеможливає його використання для оцінки фінансової стійкості недержавних підприємств. Суттєво звужує коло користувачів Методики №170 також необхідність використання інсайдерської інформації (податкової та статистичної звітності підприємств) для розрахунку передбачених документом показників.

Положенням №49/121 [12] передбачено здійснення оцінки стійкості фінансового стану на основі розрахунку показників майнового стану, ліквідності, платоспроможності, ділової активності та рентабельності в динаміці за два календарних роки і останній звітний період. Для розрахунку коефіцієнтів за Положенням №49/121 достатньо даних публічної звітності, однак відсутність диференціації нормативних значень показників для підприємств різних видів діяльності та чіткого ранжування рівнів стійкості фінансового стану суттєво знижує аналітичну цінність запропонованої нормативно-правовим актом моделі.

Прийняття рішення щодо запровадження заходів із відновлення платоспроможності, санації чи ініціювання ліквідаційної процедури можливе за використання методики, викладеної в Методичних рекомендаціях №14 [13]. До переваг нормативного акту нами віднесено: достатню кількість показників, що всебічно характеризують діяльність підприємства;

чітку послідовність проведення аналізу виробничо-господарської діяльності та фінансового стану; градацію рівнів неплатоспроможності підприємства. Однак Методичними рекомендаціями № 14 недостатньо конкретизуються дії посадових осіб підприємства та/або представників уповноважених органів при виявленні ознак поточної, критичної та надкритичної неплатоспроможності, що, на нашу думку, може призвести до суттєвих фінансових втрат не тільки досліджуваного підприємства, але і його контрагентів.

Враховуючи недоліки вітчизняних моделей однофакторного дискримінантного аналізу, доцільним вважаємо використання в процесі діагностики кризового стану підприємств і рівня їх фінансової безпеки офіційних та авторських методик, що передбачають використання емпірично-індуктивних систем показників. Порядок №247 [14] і Положення №23 [15] ґрунтуються на використанні методології багатофакторного дискримінантного аналізу (далі – БДА). Новацією нормативних актів стала диференціація підприємств не тільки за видами, але і за масштабами діяльності.

Порядок №247 став першою в Україні рекомендованою до використання на офіційному рівні багатофакторною дискримінантною моделлю. На сьогодні Порядок №247 містить дев'ять Z-функцій для підприємств дев'яти видів економічної діяльності та розмежування п'яти рівнів фінансової стійкості. Фінансові коефіцієнти для дискримінантних функцій розраховуються на підставі фінансової звітності бенефіціара за три останні календарні роки та останній звітний період.

Положення № 23 [15] є на сьогодні єдиним з розглянутих нормативних актів, що враховує зміни, пов'язані з запровадженням форм публічної звітності нового формату, введених із набуттям чинності Н(П)СБО 1 [17]. Адаптацію алгоритму розрахунку фінансових коефіцієнтів з урахуванням змін звітності було проведено згідно з Листом НБУ від 19.04.2013 року [18]. Оперативне оновлення Положення № 23 сприяє активному використанню даної методики при діагностиці фінансового стану підприємства.

Положення № 23, так само, як і Порядок №247, передбачає використання різних Z-функцій для підприємств дев'яти видів економічної діяльності і з

врахуванням масштабів діяльності (окремі Z-функції для великих та середніх і малих підприємств). На відміну від Порядку № 247, за вимогами якого підприємства відносять до одного з п'яти класів рівня фінансового стану, Положенням № 23 передбачено виділення дев'яти вказаних класів. При цьому Положенням № 23 орієнтується переважно на інтерпретацію отриманих результатів щодо фінансового стану боржника банку і встановлення його кредитного рейтингу.

**МЕТОДИЧНИЙ ІНСТРУМЕНТАРІЙ РОЗРОБКИ
УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ ЩОДО
(НЕ) ДОЦІЛЬНОСТІ ПРИВАТИЗАЦІЇ ПІДПРИЄМСТВ
З КОРПОРАТИВНИМИ ПРАВАМИ ДЕРЖАВИ**

З урахуванням масштабної приватизації, що анонсована урядом України, своєчасним вважаємо за провадження фінансової діагностики підприємств, що підлягають приватизації, з використанням моделей, котрі ґрунтуються на методології саме багатфакторного дискримінантного аналізу. На основі використання інструментарію дискримінантного аналізу нами розроблено Мультикритеріальну Модель ідентифікації фінансової кризи (далі – МкМ) та визначено її місце у формуванні концепції превентивного управління такими підприємствами [19].

Слід зазначити, що стосовно підприємств із КПД постановою Кабінету Міністрів України від

17.08.1998 р. № 1301, в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 17.07.2015 р. № 588, затверджено Порядок передприватизаційної підготовки підприємств [20]. І хоча нормативним документом [20] передбачено, що Проект передприватизаційної підготовки містить розділ II “Відомості про фінансово-економічний стан”, в якому зазначаються ... результати аналізу складу і структури активів і пасивів балансу, нематеріальних активів, кредиторської та дебіторської заборгованості, собівартості та рентабельності продукції,...; та розділ V “Аналіз активів та діяльності”, алгоритм проведення такого аналізу не викладено. Тому вважаємо, що застосування розробленої нами Мультикритеріальної Моделі [19] при проведенні передприватизаційної підготовки підприємств із державною часткою майна було б доцільним і корисним.

Результатом проведеного авторами економетричного моделювання стало отримання часткових функцій Мультикритеріальної Моделі ідентифікації фінансової кризи (МкМ) у розрізі шести груп підприємств, сформованих залежно від частки держави в статутному капіталі (Таблиця 2). Характеристику та алгоритм розрахунку основних показників перед/кризового стану підприємств із корпоративними правами держави (КПД) – незалежних змінних МкМ – викладено в Таблиці 3.

Таблиця 2

ФУНКЦІЇ МКМ ДЛЯ ПІДПРИЄМСТВ ІЗ КОРПОРАТИВНИМИ ПРАВАМИ ДЕРЖАВИ

Функції	Опис функції	Функція Моделі
Функція 1	< 10 %	$Z = 0,627 \text{ КД}_1 + 0,076 \text{ КД}_3 + 0,624 \text{ КД}_4 + 0,629 \text{ КД}_5 + 0,294 \text{ КД}_7$
Функція 2	10 ÷ 25 %	$Z = - 0,648 \text{ КД}_1 + 0,266 \text{ КД}_3 - 1,399 \text{ КД}_5 + 1,411 \text{ КД}_6 + 0,675 \text{ КД}_7$
Функція 3	25 ÷ 50 %	$Z = 0,919 \text{ КД}_1 - 0,364 \text{ КД}_3 + 0,967 \text{ КД}_4 + 0,942 \text{ КД}_5 + 0,022 \text{ КД}_6$
Функція 4	50 ÷ 75 %	$Z = 0,872 \text{ КД}_1 + 0,308 \text{ КД}_3 - 0,729 \text{ КД}_5 + 1,177 \text{ КД}_6 - 0,029 \text{ КД}_7$
Функція 5	75 ÷ 100 %	$Z = - 0,147 \text{ КД}_2 - 0,042 \text{ КД}_3 + 0,370 \text{ КД}_4 + 0,230 \text{ КД}_6 + 0,846 \text{ КД}_7$
Функція 6	100 %	$Z = - 0,173 \text{ КД}_2 + 0,442 \text{ КД}_3 + 0,834 \text{ КД}_4 + 0,836 \text{ КД}_6 + 0,081 \text{ КД}_7$

Таблиця 3

ПОКАЗНИКИ (ПЕРЕД) КРИЗОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВ ІЗ КОРПОРАТИВНИМИ ПРАВАМИ ДЕРЖАВИ (НЕЗАЛЕЖНИХ ЗМІННИХ МКМ)

Показники		Характеристика	Порядок розрахунку
КД ₁	Коефіцієнт рентабельності капіталу власників	Ефективність використання інвестованого власниками капіталу	Чистий фінансовий результат / (zareestrovаний (пайовий) + у дооцінках + додатковий - неоплачений – вилучений) капітал
КД ₂	Коефіцієнт У.Бівера	Спроможність розрахуватися за рахунок результатів господарської діяльності	Чистий грошовий потік / загальна сума зобов'язань
КД ₃	Коефіцієнт поточної ліквідності	Спроможність покривати поточні зобов'язання оборотними активами	Поточні активи / поточні зобов'язання

Показники		Характеристика	Порядок розрахунку
КД ₄	К структури капіталу	Ступінь покриття позикового капіталу власним	Власний капітал / позиковий капітал
КД ₅	Коефіцієнт оборотності ДЗ	Кількість разів повернення дебіторської заборгованості	Чистий дохід / середня за рік дебіторська заборгованість
КД ₆	Коефіцієнт оборотності КЗ	Кількість разів погашення кредиторської заборгованості	Чистий дохід (собівартість) / середня за рік кредиторська заборгованість
КД ₇	Коефіцієнт забезпечення власними засобами	Можливість використання позасудових заходів із відновлення платоспроможності	(Власний капітал + забезпечення наступних виплат і платежів + доходи майбутніх періодів + необоротні активи) / оборотні активи

Залежно від динаміки отриманого Z відносно Точки поділу (далі – ТП) приймаються альтернативні превентивні управлінські рішення щодо визначення джерел фінансування підприємств із корпоративними правами держави (КПД). При цьому приватизацію слід планувати лише як один із заходів антикризового фінансування, управлінське рішення щодо якого слід приймати виключно за результатами об'єктивного оцінювання її доцільності. Фінансову діагностику такої доцільності пропонується здійснювати на основі застосування розробленої МкМ, використання якої в аналітичній практиці має надати об'єктивну інформацію щодо прогнозування можливості протягом року появи ознак фінансової кризи або відсутності ознак її зародження на підприємствах із КПД.

Пропонуємо в залежності від динаміки отриманих в результаті застосування Мультикритеріальної

Моделі Z-значень відносно ТП на основі об'єктивної фінансової позиції у (t+1) періоді планувати такі заходи (Таблиця 4):

– якщо $Z > ТП$ - збереження або збільшення частки КПД / підвищення ефективності антикризового (превентивного) фінансового управління за рахунок упровадження нових технологій менеджменту: систем контролінгу й внутрішнього аудиту, використання службами зовнішнього та внутрішнього аудиту розроблених саме для підприємств із КПД Мультикритеріальних Моделей, розробка (удосконалення) систем мотивації персоналу тощо;

– якщо $Z < ТП$ - продаж КПД (приватизація) / ліквідація / при неможливості приватизації за суспільної потреби подальшого функціонування підприємства держава має взяти на себе ризики його неефективної діяльності [19].

Таблиця 4

ПЛАНУВАННЯ ЗАХОДІВ ЗА ВИКОРИСТАННЯ МКМ

Частка КПД	Динаміка Z відносно ТП	Заходи
< 10 %	$Z > 0,1765$	Збереження або збільшення частки КПД / Підвищення ефективності АФУП
	$Z < 0,1765$	Продаж / Ліквідація
10 ÷ 25 %	$Z > -0,282$	Збереження або збільшення частки КПД / Підвищення ефективності АФУП
	$Z < -0,282$	Продаж / Ліквідація
25 ÷ 50 %	$Z > -0,2455$	Збереження або збільшення частки КПД / Підвищення ефективності АФУП
	$Z < -0,2455$	Продаж / Ліквідація
50 ÷ 75 %	$Z > -0,6435$	Збереження або збільшення частки КПД / Підвищення ефективності АФУП
	$Z < -0,6435$	Продаж / Ліквідація
75 ÷ 100 %	$Z > -0,106$	Збереження або збільшення частки КПД / Підвищення ефективності АФУП
	$Z < -0,106$	Продаж / Ліквідація
100%	$Z > -0,4575$	Збереження частки КПД / Збільшення частки КПД / Підвищення ефективності АФУП
	$Z < -0,4575$	Продаж / Ліквідація

Упровадження управлінських рішень за результатами використання Мультикритеріальної Моделі ідентифікації фінансової кризи має перешкоджати неефек-

тивному витрачання державних коштів та необґрунтованому розпродажу потенційно життєздатних і стратегічно важливих для економіки країни підприємств.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Методики фінансової діагностики суб'єктів підприємництва є основою методичного інструментарію превентивного управління фінансами, що має на меті підтримку прийняття ефективних управлінських рішень суб'єктами антикризового (превентивного) менеджменту щодо забезпечення фінансової безпеки в довгостроковому періоді. Передумовами ефективного використання методик фінансової діагностики визначено: універсальність, доступність, достатній спектр показників; використання виключно даних публічної звітності.

У практиці антикризового управління вітчизняними підприємствами з корпоративними правами держави запропоновано використання методології багатофакторного дискримінантного аналізу, на основі якої розроблено Мультикритеріальну Моделі ідентифікації фінансової кризи. Використання розробленої Моделі сприятиме виробленню ефективних управлінських рішень щодо фінансування та попередження кризи на таких підприємствах.

Подальші наукові дослідження планується здійснювати в напрямку розробки моделей ідентифікації рівня економічної безпеки підприємств із корпоративними правами держави. При цьому економічною безпекою підприємства вважаємо комплексну характеристику спроможності підприємства протистояти зовнішнім та внутрішнім ризикам, що визначається комплексом аспектів економічного розвитку, серед яких визначальне місце займають: фінансовий, інноваційний, організаційно-правовий, виробничо-технічний, соціальний, інтелектуальний, інформаційний аспекти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Державна* служба статистики України // Статистична інформація // Економічна статистика // Економічна діяльність // Діяльність підприємств // Чистий прибуток (збиток) підприємств: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
2. **О. І. Барановський.** Фінансова безпека в Україні (методологія оцінки та механізми забезпечення) : моногр.; Київ. нац. торг.-екон. ун-т. – К., 2004. – 759 с.
3. **Бланк І. А.** Управление финансовой безопасностью предприятия. 2-е изд., - К., Эльга, Ника-Центр, 2009. – 776 с.
4. **Глушков В. Є., Редько Р. М.** Економічна безпека підприємства як динамічна категорія // Збірник наукових праць ВНАУ, №4 (70), Том 2. – 2012. – С.47-52.
5. **Лук'янова В. В.** Діагностика економічної безпеки підприємства : моногр. / В. В. Лук'янова, Ю. В. Шутяк. – Хмельницький : ХНУ, 2014. - 165 с.
6. **Тридід О. М.** Фінансова безпека суб'єктів господарювання/ О. М. Тридід, О. О. Другов, І. І. Нескорородева, К. В. Орехова, В. Т. Другова; ред.: О. Б. Жихор; Ун-т банк. справи, НБУ. - Київ, 2014. - 605 с.
7. **Фінансовий** аналіз. / Білик М. Д., Павловська О. В., Прутуляк Н. М., Невмержицька Н. Ю.: навч. посіб. – К.: КНЕУ, 2005. - 592 с.
8. **Лігоненко Л. О.** Антикризове управління підприємством: теоретико-методологічні засади та практичний інструментарій. - К. : КНТЕУ, 2004. - 579 с.
9. **Мороз О. В., Сметанюк О. А.** Фінансова діагностика у системі антикризового управління на підприємствах: Монографія. – Вінниця: УНІВЕРСУМ-Вінниця, 2006. -167 с.
10. **Терещенко О.О.** Антикризове фінансове управління на підприємстві: Монографія/ Вид. 2-ге, без змін. – К.: КНЕУ, 2008. - 268 с.
11. **Методика** аналізу фінансово-господарської діяльності підприємств державного сектору економіки, затв. Наказом Міністерства фінансів України від 14.02.2006 р. №170 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0332-06>

12. **Положення** про порядок здійснення аналізу фінансового стану підприємств, що підлягають приватизації, затв. наказом Міністерства фінансів України, Фонду державного майна України від 26.01.2001р, № 49 /121 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0121-01>

13. **Методичні** рекомендації щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства, затв. Наказом Міністерства економіки України від 19.01.2006 р №14 у редакції наказу Міністерства економіки України від 26.10.2010 р. № 1361 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://me.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=161074&cat_id=32854

14. **Порядок** проведення оцінки фінансового стану бенефіціара та визначення виду забезпечення для обслуговування і погашення позики, наданої за рахунком коштів міжнародних фінансових організацій, затв. наказом Міністерства фінансів України 1.04.2003р. № 247 у редакції наказу Міністерства фінансів України 20.07.2012 р. № 859 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0315-03>

15. **Положення** про порядок формування та використання банками України резервів для відшкодування можливих втрат за активними банківськими операціями, затв. Постановою Правління НБУ № 23 від 25.01.2012 р.

[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0231-12/page>

16. **Островська О. А., Соколова О. Б.** Економічна безпека та місце інноваційних діагностичних продуктів у її забезпеченні // Наукові праці НДФІ, Вип. 3 (56). – 2011 – С. 110 - 120.

17. **Національне** положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затв. наказом Міністерства фінансів України наказом № 73 від 07.02.2013 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>

18. **Про забезпечення** виконання вимог постанови Правління Національного банку України від 25.01.2012 №23, Лист НБУ від 19.04.2013 р. №40-517/1887/4797 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://document.ua/pro-zabezpechennja-vikonannja-vimog-postanovi-pravlinnja-nac-doc139954.html>

19. **Розробка** Мультикритеріальної Моделі ідентифікації фінансової кризи (для підприємств із корпоративними правами держави): Авт. св-во: Державна Служба інтелектуальної власності України / О. А. Островська. – № 56265 від 02.09.2014.

20. **Порядок** передприватизаційної підготовки підприємств, затв. постановою Кабінету Міністрів України від 17.08.1998 р. № 1301 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 17.07.2015 р. № 588) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/588-2015-%D0%BF>

В статье изложено авторское понимание экономической и финансовой безопасности предприятия. Названы предпосылки эффективного использования методического инструментария управления финансовой безопасностью субъектов предпринимательства. Выявлены преимущества и недостатки официальных методик финансовой диагностики. Предложено использование моделей МДА для диагностики предприятий с государственной долей собственности.

Ключевые слова: экономическая безопасность предприятия, финансовая безопасность субъектов предпринимательства, превентивное управление финансами, антикризисное финансовое управление, финансовая диагностика, многофакторный дискриминантный анализ (МДА).

The author's understanding of economic and financial security is presented in the article. Preconditions for effective use of methodological tools for financial security of business entities are defined. The advantages and disadvantages of the official methods of financial diagnostics are detected. The MDA models usage for diagnostic of companies with state corporate rights is offered.

Key words: Economic Security of Enterprise, Financial Security of Business Entities, Preventive Financial Management, Crisis Financial Management, Financial Diagnosis, Multivariate Discriminant Analysis (MDA).